

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Nabije Oosten

1 maximumscore 2

De volgende aspecten gelden voor het portret van Bellini:

- Het werk kenmerkt zich door realisme in de details. Neus en ogen zijn bijvoorbeeld niet geïdealiseerd / vereenvoudigd weergegeven, maar natuurgetrouw.
- Er is sprake van overtuigende plasticiteit door subtiele licht-donker contrasten.
- Er is sprake van een juiste perspectivische weergave van de boog.
- Er is sprake van een overtuigende stofuitdrukking.

indien twee aspecten juist benoemd

1

De volgende aspecten voor het portret van de oosterse kunstenaar:

- Details als ogen en ploival worden gestileerd weergegeven.
- Plasticiteit ontbreekt nagenoeg in dit werk. Waar deze wél aanwezig is, bijvoorbeeld in de suggestie van de ploival, is deze niet natuurlijk / niet natuurgetrouw te noemen.
- De verhoudingen van het lichaam zijn niet natuurgetrouw weergegeven.

indien twee aspecten juist benoemd

1

2 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

In de periode dat Dürer dit schilderij maakte, breidden de Turken, die in 1453 al Constantinopel hadden ingenomen, hun invloedssfeer naar het Westen uit.

3 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Dürer benutte tijdens zijn verblijven in Venetië de mogelijkheid om allerlei rijk versierde oosterse stoffen en/of kleding te bestuderen, zo blijkt uit de minutieuze weergave van de kleding van de Oosterlingen in *Martelaarschap van de Tienduizend*.

Vraag	Antwoord	Scores
4	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – In het schilderij wordt sterk de nadruk gelegd op de correcte weergave van details als: de architectuur en flora van de locatie en/of de maatschappelijke positie van de personen en/of de religieus-culturele achtergrond van de personen. – Het schilderij oogt als een ooggetuigenverslag door de keuze voor een compositie waarbij de aandacht wordt verspreid over de verschillende groepen en/of gebeurtenissen (de beschouwer staat als het ware op een afstand). – Het schilderij oogt als een ooggetuigenverslag vanwege de realistische en/of consequent doorgevoerde lichtval. 	
	per juist aspect	1
5	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De platte ‘en profile’ weergave van de geportretteerde in Bellini’s portret sluit aan bij de Ottomaanse beeldcultuur • Met de aandacht voor details en gebruik van rijke versiering sluit Bellini’s portret aan bij de Ottomaanse beeldcultuur 	1 1
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende strekking te hebben: In dit brieffragment wordt gesproken over een beschaafde omgang met (vrouwelijke) slaven, ze worden met respect behandeld. Dit verschilt nogal van de heersende opvatting in Europa. In Europa staat ‘het Oosten’ te boek als een exotische cultuur met vreemde gebruiken. (Het beeld dat heerste in Engeland (Europa) rondom (vrouwelijke) slaven valt te koppelen aan de notie van het ‘sensuele Oosten’. (Vrouwelijke slaven zouden alleen dienen als seks-slaven.))</p>	
	indien een relevant deel van het antwoord is gegeven	1
7	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uit de natuurgetrouwe en monumentale wijze waarop de grootvizier is weergegeven blijkt dat de ‘westerse’ wijze van portretteren geaccepteerd en gewaardeerd werd • Uit het feit dat Liotard zelf als oosterling verkleed gaat (en deze ‘reclame’ werkt, getuige de opdrachten die hij ontving,) blijkt een waardering voor het exotische dat de Turkse cultuur voor Europeanen vertegenwoordigt 	1 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Japonisme

8 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:

Lang was Nederland het enige land dat handel dreef met Japan. (De bijzondere handelscontacten met Japan resulteerden in het aanleggen van verschillende collecties van voorwerpen uit de Japanse kunst en cultuur.)

9 maximumscore 1

Een van de volgende antwoorden:

- Hij speelt in op de belangstelling die in het Westen bestond voor het exotische.
- Hij speelt in op de waardering die al vanaf de zeventiende eeuw in het Westen bestond voor de kwaliteit en het vakmanschap van de Aziatische (Japanse) producten.

10 maximumscore 3

Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:

- Girard was vooral geïnteresseerd in het exotische karakter van de Japanse cultuur en niet in de Japanse kunstopvatting

1

Dit blijkt uit:

- Voorstelling: Girards verbeelding van Japan is een (sentimentele) westerse scène (klassiek westers naakt) met een Japanse aankleding (realistisch maar niet reëel)
- Vormgeving: De vormgeving van Girards werk volgt de regels van de toenmalige academische schildertraditie

1

1

11 maximumscore 3

Net als in de Japanse prent (drie van de volgende):

- kiest Monet voor het isoleren van een (vrouwen)figuur tegen een vlakke decoratieve achtergrond (versterkt door het gebruik van contourlijnen).
- benadrukt Monet het decoratieve aspect. Hij neemt dit over in de kleding en in de patronen op de muur en die in de vloer.
- kiest Monet voor meer heldere, verzadigde kleuren. Ook dit wordt met name in de kleding zichtbaar.
- gebruikt Monet 'zwevende' elementen op de achtergrond.

per juist kenmerk

1

Vraag	Antwoord	Scores
12	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Monet kijkt naar de Japanse prent als een mogelijkheid om tot vernieuwingen te komen, maar hij kiest voor een vrije interpretatie (en blijft in zijn uitwerking dicht bij zijn eigen wijze van schilderen) • Van Gogh zoekt ook naar vernieuwingen door middel van het bestuderen van de Japanse prentkunst, maar hij kiest voor een minder vrije interpretatie (en blijft in zijn uitwerking dichter bij het Japanse voorbeeld) 	<p>1</p> <p>1</p>
13	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Japanse composities kennen het gebruik van lineaire vormen (raster-/ tralie-achtig) op de voorgrond die als een repoussoir werken. (Van Gogh heeft dat hier toegepast in de verticale stammen.) – Japanse voorstellingen worden vaak weergegeven vanuit een hoog standpunt. In <i>Les Alycamps</i> ligt de horizon buiten (boven) het beeld. – In Japanse prenten worden (vaak met een grote trefzekerheid) figuren in levendige houdingen neergezet. Ook Van Gogh zet de wandelaars ‘in beweging’ neer. – De Japanse kunst heeft een sterk lineair karakter. Van Gogh werkte hier met veel contourlijnen, bijvoorbeeld rond de stammen van de bomen. – Japanse prenten hebben een vlak karakter vanwege het gebruik van veelal egale kleurvlakken en het ontbreken van lichtval. Dit is bij Van Gogh ook zichtbaar, bijvoorbeeld de stammen van de bomen. – Japanse prenten zijn vaak uitgevoerd in heldere verzadigde kleuren. Ook dat doet Van Gogh hier, zoals het azuurblauw van de boomstammen en/of het rood van de kleding. 	
	<p>per juist kenmerk in combinatie met een juist aspect van het werk</p>	<p>1</p>
14	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord dient de volgende strekking te hebben: (In Frankrijk was men ontvankelijk voor de kunstzinnige kwaliteiten van Japanse kunst) omdat Frankrijk (eerder dan Nederland) in de tweede helft van de negentiende eeuw een avant-gardistisch kunstklimaat kende. (Waarin vanuit het verzet tegen academische tradities ruimte was voor vreemde en nieuwe elementen.)</p>	

Vraag	Antwoord	Scores
15	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	• Breitner heeft in de eerste plaats belangstelling voor de in zijn ogen exotische (en erotische) thema's van de Japanse kunst	1
	• Van Gogh laat zich veel meer dan Breitner inspireren door de formele aspecten van de Japanse kunst	1
16	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	• Op grond van het expressieve kleurgebruik en/of de expressieve hanteringswijze van het penseel kan Van Gogh hier beschouwd worden als een vertegenwoordiger van het post-impressionisme	1
	• Op grond van Breitners voorkeur voor licht en sfeer in dit werk en/of de pasteuze schilderwijze kan Breitner gezien worden als vertegenwoordiger van het impressionisme (in Nederland)	1

Primitivisme

17	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	• <i>Mooier dan ze denken</i> verwijst naar de 'lelijke' (weinig fijnzinnige) vormentaal van het schilderij, want deze druist in tegen (traditionele) academische esthetische opvattingen. (Er lijkt namelijk sprake van weinig technische beheersing door de spontane, ruwe manier van werken en de (kinderlijk aandoende) schematische opzet.)	1
	• Juist in het ruwe / de spontaniteit schuilt volgens Dubuffet de schoonheid	1
18	maximumscore 2 Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:	
	• Dubuffet was op zoek naar oorspronkelijkheid en authenticiteit. (Hij bekritiseerde de puur formele experimenten in de kunst van zijn tijd en was op zoek naar de geestelijke wortels van de kunst)	1
	• Hij waardeerde (daarom) de eigen, los van academische conventies ontwikkelde, vormentaal en de hoogstpersoonlijke thematiek van het werk van mensen die in psychiatrische inrichtingen en gevangenissen verbleven	1

Vraag	Antwoord	Scores
19	<p>maximumscore 3</p> <p>Je kunt hier spreken van ongebreidelde creativiteit doordat Appel (drie van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – de tekening op een onconventionele plek maakt (namelijk in een boek). – zich, bij het maken van de tekening, niet laat hinderen door de aanwezige tekst in het boek. – de tekening in een hoog tempo gemaakt lijkt te hebben, getuige de bijna agressieve/slordige/haastige lijnvoering. – zijn fantasie de vrije loop lijkt te laten gaan, getuige het fantasie mens/beest dat hij tekent. – getuige de ‘primitieve’ vormtaal die hij hanteert zich niet lijkt te laten hinderen door verworvenheden uit zijn academische opleiding. 	
	per juist antwoord	1
20	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met naïeve kunst wordt bedoeld op kunst waarvan de maker niet (volledig) technisch onderlegd is. (Vaak door het ontbreken van een academische opleiding) • Het streven naar naïviteit is tegenstrijdig omdat onbeholpenheid <i>bewust/ bedoeld</i> nagestreefd wordt (terwijl perspectief, anatomie en compositieschema’s bij naïeven <i>onbedoeld</i> onbeholpen zijn) 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
21	<p>maximumscore 4</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • voorstelling: Cobra werk is vrijwel altijd figuratief en vaak is er sprake van fantasiefiguren (met zowel menselijke als dierlijke trekken) • werkwijze: In het werk van Cobra-leden is vrijwel altijd sprake van een directe improviserende werkwijze, met pasteus aangebrachte verflagen • vormgeving: In het werk van Cobra-leden is vrijwel altijd sprake van (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – felle onvermengde kleuren, contrastrijke kleurvlakjes – contourlijnen – een vlak karakter, er is nauwelijks of geen sprake van ruimtesuggestie (perspectief, diepte, lichtval en een horizon zijn verdwenen) • titel: <ul style="list-style-type: none"> – Met de titel <i>Vrijheidsschreeuw</i> wordt verwezen naar de vrije creativiteit die door leden van Cobra gepropageerd werd. – Met de titel <i>Vrijheidsschreeuw</i> wordt verwezen naar de herwonnen vrijheid na de Tweede Wereldoorlog. De ervaringen van de Tweede Wereldoorlog vormden voor Cobra-kunstenaars een belangrijke aanleiding om nieuwe wegen in te slaan in de kunst. 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het ideaal van Cobra is een klasseloze, vrije samenleving waarin iedereen in vrijheid creatief kan zijn en het gemeenschappelijk belang boven het individuele staat en/of het ideaal van Cobra is een democratisering van de kunst waarin eenieder op zijn eigen authentieke wijze kan vormgeven • Deze verbondenheid met de samenleving / het leven blijkt uit de keuze voor een project in een huiselijke omgeving in plaats van een museale context. (Hiermee hoopten Cobrakunstenaars een directe bijdrage te leveren aan verbetering van de leefomgeving) 	<p>1</p> <p>1</p>
23	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord dient de volgende strekking te hebben: Door het maken van (voor die tijd) bijzonder experimentele kunst vervreemde Cobra zich eerder van grote delen van de samenleving dan dat zij het ideaal (een democratisering van de kunst waarin eenieder op zijn eigen authentieke wijze kan vormgeven) bereikte.</p>	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Global

---

24 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:
Miyake staat tussen twee culturen. Hierdoor kan hij met een open blik kijken naar zowel (zijn eigen) oosterse, Japanse, mode (-achtergrond), als de westerse modecultuur en conventies.

25 maximumscore 1

Het antwoord dient de volgende strekking te hebben:
In de jaren tachtig van de twintigste eeuw is het proces van globalisering in volle gang (en wordt dan ook als zodanig voor het eerst benoemd). In dit proces lijken verschillen tussen culturen (zoals de westerse en de oosterse, Japanse) te verdwijnen. In dit proces past Miyakes streven naar universele kleding (die noch westers, noch oosters is).

26 maximumscore 1

een van de volgende antwoorden:

- Miyake wil gewaardeerd worden vanwege de universele kwaliteit van zijn werk en dat wordt door dit etiket teniet gedaan
- Dit etiket werkt een eenzijdige waardering van je werk in de hand, mooi vanwege wat er Japans aan is en/of dit etiket werkt een minder inhoudelijke waardering van je werk in de hand, mooi omdat het exotisch / Japans is en/of dit etiket werkt in de hand dat je werk gewaardeerd wordt als onderdeel van een hype voor alles wat uit Japan komt. Deze waardering is vaak lokaal en van een snel voorbijgaande aard.

27 maximumscore 2

twee van de volgende antwoorden:

- Optical art
- Minimal art
- Post-painterly abstraction (ook goed: Hard-edge, Shaped canvas)
- Conceptuele kunst

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
28	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • westerse traditie (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Het aansluiten van de kleding op de driedimensionale vorm van het lichaam (het lichaam dicteert de vorm van de kleding). – Het kledingstuk kan in variërende maten ‘geleverd’ worden. – De kledingstukken die uitgesneden kunnen worden (zoals het rokje) passen in de (westerse) mini-mode, waarbij de vormen van het lichaam / ledematen geaccentueerd worden. • Japanse traditie (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Net als bij de (traditionele Japanse) kimono gaat weinig materiaal verloren / wordt de lap stof in zijn geheel gebruikt. Zo kunnen uit ‘restanten’ nog accessoires als een muts en tas gemaakt worden. – Net als bij de (traditionele Japanse) kimono wordt naaien tot een minimum beperkt, alleen knippen is nodig, om tot het kledingstuk te komen. 	<p>1</p> <p>1</p>
29	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Victorian-style: te zien aan kledingelementen zoals roesjes en kant en/of de rok in combinatie met kousen/maillots. – Gothic-Style: te zien aan ketting, gasmasker, Halloween-pompoen – Lolita-style: combinatie van Victorian-style met Gothic elementen – Punk-mode: te zien aan de gescheurde kleding (en het gasmasker) – Manga-style: te zien aan het kapsel met pony en staartjes van het meisje, de strik – Emo-style: van punk afgeleide elementen zoals te zien op de rechter foto: strakke broeken en shirts en/of de knuffel en/of de make-up 	
	per juist antwoord	1
30	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • eigenzinnigheid: de harajuku-jongeren mixen bestaande kledingstijlen. Ze combineren punk met Victorian-style-kant en rokjes, lieflijke strikjes met leren armbanden. Op deze wijze ontstaan telkens unieke creaties waarmee ze zich van anderen proberen te onderscheiden (individualiteit) • conformisme: De harajuku mode cultuur is een (sub)cultuur met eigen codes waaraan Japanse jongeren zich conformeerden. Ze zetten zich als groep af tegen eenzijdige modestijlen van de grote merken / modehuizen en/of ze zijn als groep herkenbaar door het op een vergelijkbare manier mixen van (dezelfde) bestaande stijlen 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
31	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord dient de volgende elementen te bevatten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het maken van eigen creaties door deze Japanse jongeren is een reactie op effecten van globalisering als het ontstaan van een monocultuur die gedictieerd wordt door (westerse) grote merken die wereldwijd opereren • De harajuku mode is een uitdrukking van globalisering omdat (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – de kledingstijlen die de jongeren mixen vaak behoren tot de westerse internationale stijlen, ze zijn niet typisch Japans. – het onderstrepen van individualiteit door Japanse jongeren is beïnvloed door westerse maatschappelijke tendensen uit de tweede helft van de twintigste eeuw. – de harajuku mode en het tijdschrift <i>KERA</i> internationale aandacht genereren (en internationaal nagevolgd wordt). 	<p>1</p> <p>1</p>
32	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord dient de volgende strekking te hebben: In deze cultuur wordt gerebelleerd tegen de consumptiecultuur door een eigen (niet door modehuizen gedicteerde) stijl te creëren en/of door oude producten te hergebruiken en/of door oude (kapotte) kleding niet af te danken en/of door bestaande kleding zelf aan te passen (knippen en naaien).</p>	
33	<p>maximumscore 1</p> <p>Deze uiting van rebellie wordt opgenomen in het kapitalistisch systeem doordat (een van de volgende):</p> <ul style="list-style-type: none"> – de harajuku-jeugd met hun creaties afgebeeld worden in (mode)tijdschriften. Hierdoor krijgt deze mode navolging en wordt het (meer) mainstream. Op deze (grote) markt spelen modehuizen en winkels op een commerciële manier in. – modeontwerpers van grote modehuizen inspiratie putten uit de mode van deze subcultuur. Op deze wijze verschijnt ze in het algemene modebeeld, krijgt het brede navolging en ontstaat er een grote (internationale) markt voor producten die in dit beeld passen. 	

Bronvermeldingen

---

afbeelding 1	Gentile Bellini, <i>Mehmed II</i>
afbeelding 2	Anonieme Turkse kunstenaar, <i>Mehmed II</i>
afbeelding 3	Albrecht Dürer, <i>Martelaarschap van de Tienduizend</i>
afbeelding 4	Albrecht Dürer, <i>Martelaarschap van de Tienduizend</i> (detail)
afbeelding 5	Vittore Carpaccio, <i>De preek van Sint Stefanus voor de poorten van Jeruzalem</i>
afbeelding 6	Anonieme kunstenaar, <i>Ontvangst van de (Venetiaanse) ambassadeurs (te Damascus)</i>
afbeelding 7	Jean-Etienne Liotard, <i>Portret van een grootvizier</i>
afbeelding 8	Jean-Etienne Liotard, <i>Zelfportret</i>
afbeelding 9	Kunisada, <i>Beauty with a letter</i>
afbeelding 10	Firmin Girard, <i>Het Japanse toilet</i>
afbeelding 11	Claude Monet, <i>La Japonaise</i>
afbeelding 12	Vincent van Gogh, <i>De Courtisane</i>
afbeelding 13	Vincent van Gogh, <i>Les Alyscamps, de herfst</i>
afbeelding 14	Anonieme kunstenaar, <i>Japanse Prent</i>
afbeelding 15	George Hendrik Breitner, <i>Meisje in kimono</i>
afbeelding 16	Jean Dubuffet, <i>Dhôtel nuancé d'abricot</i>
afbeelding 17	Karel Appel, titelpagina <i>Psychopathological Art</i>
afbeelding 18	Karel Appel, <i>Vrijheidsschreeuw</i>
afbeelding 19	Cobra, <i>muurschildering in huize Nyholm</i>
afbeelding 20	Issey Miyake, <i>A Piece of Cloth (A-POC)</i> uit 1976
afbeelding 21	Issey Miyake, <i>A-POC</i> uit 1999
afbeelding 22	<i>KERA</i>
afbeelding 23	<i>KERA</i>
afbeelding 24	<i>FRUITS</i>
figuur 1	<i>Koninklijk Kabinet der Zeldzaamheden</i>
figuur 2	<i>Japansche Zaal</i> van de <i>Groote Koninklijke Bazar</i>
figuur 3	Vincent van Gogh, voorstudie <i>De Courtisane</i> , naar Kesai Eisen
figuur 4	Jean Dubuffet, <i>Plus beaux qu'ils croient (portraits)</i>

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.